

Georgi Dimitrov over de opheffing van de Communistische Internationale

Kurt Gossweiler

Marxistische Studies Nr. 71-1, 2006

In een discussie met vooraanstaande kameraden van de Duitse Communistische Partij (DKP) over de opheffing van het Communistische Informatiebureau door Chroesjtsjov, waarin ik deze opheffing kenmerkte als een van de maatregelen waarmee Chroesjtsjov in plaats van het marxistisch-leninistische principe van het proletarisch internationalisme het door de Tito-partij gepropageerde nationaal-communistische toegang tot de communistische beweging verschafte, werd mij het volgende voor de voeten geworpen: Dan moet je dit verwijt toch juist tegen Stalin naar voren brengen want die heeft, zonder het iemand te vragen, in 1943 eigenmachtig de opheffing van de Communistische Internationale afgekondigd en daarmee de communistische beweging een zware slag toegebracht!

Deze zienswijze op de opheffing van de Komintern is naast de DKP ook in de Democratisch Socialistische Partij (PDS) en natuurlijk vooral in alle op Trotski gebaseerde partijen en groepjes als meest gangbare terug te vinden.

Hoe het werkelijk in elkaar zet leren we uit het persoonlijke dagboek van Georgi Dimitrov, de leider van de Communistische Internationale. Tot de voorgeschiedenis behoort een Amerikaanse wet die door president Roosevelt op 17 oktober 1940 ondertekend werd. Deze wet verbood aan Amerikaanse organisaties iedere internationale binding. Daarmee dreigde de Communistische Partij van de Verenigde Staten verboden te worden wegens haar lidmaatschap van de Komintern. Haar toenmalige secretaris, Earl R. Browder zat op dat moment in de gevangenis. Hij was in januari 1940 wegens een paspoortovertreding tot een gevangenisstraf van vier jaar veroordeeld. Op zijn initiatief richtte de partij een verzoek aan het Uitvoerend Comité van de Communistische Internationale (UCCI), of het niet gepast was het verbod van de partij te ontlopen door het lidmaatschap van de Komintern op te zeggen. Op dit verzoek heeft de volgende aantekening in Dimitrovs dagboek duidelijk betrekking.

16.11.1940:

Ercoli (schuilnaam van de Italiaanse communistische leider Togliatti), Marty en Gottwald bij mij vanwege het verzoek van de Communistische Partij van Amerika in verband met hun buitengewoon Partijcongres.

We werden het eens over het volgende antwoord: Wanneer het absoluut noodzakelijk is een besluit te nemen over de kwestie aangaande het lidmaatschap (van de organisatie van de Komintern) dan moet zo'n besluit de trouw van de partij aan het marxisme-leninisme en het proletarisch internationalisme onderstrepen, precies op dit ogenblik waarop de partij gedwongen is de formele betrekkingen met de Komintern tijdelijk af te breken om de mogelijkheid te behouden legaal te werken. (p. 319)

Vijf maanden later, in april 1941, schrijft Dimitrov over enkele uitlatingen van Stalin onder leidende kameraden:

20.04.1941:

Er werd op mijn gezondheid gedronken. Bij deze gelegenheid zei Stalin: Bij Dimitrov in de Komintern treden partijen uit (toespeling op de Amerikaanse partij). Dat is niet slecht. Integendeel, men moet de communistische partijen tot volledig opzichzelfstaande partijen maken in plaats van afdelingen van de Communistische Internationale. Het moeten nationale communistische partijen worden met verschillende benamingen arbeiderspartij, marxistische partij, enzovoorts. De naam is niet belangrijk. Belangrijk is dat ze in hun volk wortel schieten en zich op hun eigen specifieke taken concentreren. Ze moeten een communistisch programma hebben, ze moeten zich op een marxistische analyse baseren, niet altijd naar Moskou kijken maar de in ieder land zich voordoende concrete taken zelfstandig aanpakken. Want de situatie en de taken zijn in de diverse landen volledig verschillend. Wanneer de communistische partijen op deze manier versterkt zijn, dan kunnen ze hun internationale organisatie weer heropbouwen.

De Internationale werd in Marx tijd opgericht in afwachting van de naderende internationale revolutie. De Komintern werd onder Lenin in het leven geroepen eveneens in een soortgelijke periode. Nu treden nationale thema's voor ieder land op de voorgrond. Dat de communistische partijen als afdelingen van een internationale organisatie ondergeschikt zijn aan het Uitvoerend Comité van de Komintern is niettemin een hindernis.

Houdt niet vast aan datgene wat gisteren was. Hou consequent rekening met nieuwe ontstane voorwaarden.

Onder de huidige omstandigheden vergemakkelijkt de verbondenheid van de communistische partijen met de Komintern dat ze door de bourgeoisie worden vervolgd en speelt deze verbondenheid haar plan in de kaart om de partijen te isoleren van de massa's in hun eigen land; de communistische partijen worden erdoor gehinderd om zich zelfstandig te ontwikkelen en om hun taken als nationale partijen uit te voeren.

Dimitrovs eindconclusie: De vraag aangaande het verdere bestaan van de Komintern in de nabije toekomst en aangaande de nieuwe vormen van internationale banden en het internationale werk onder de omstandigheden van een wereldoorlog is helder en duidelijk gesteld. (p. 374)

Voor overleg over deze kwestie kwam Dimitrov met een aantal leidende kameraden van het UCCI bijeen.

21.04.1941:

Heb Ercoli en Maurice (Thorez) met de vraag geconfronteerd of het UCCI haar rol als leidende instantie voor de communistische partijen in de nabije toekomst moet stilleggen en de afzonderlijke communistische partijen volledige zelfstandigheid gegeven moet worden; of men ze in werkelijk nationale partijen van de communisten van de

afzonderlijke landen moet veranderen die zich weliswaar door een communistisch programma laten leiden, maar die hun concrete taken op hun eigen manier oppakken, conform de verhoudingen in hun eigen landen en die zelf verantwoording dragen voor hun beslissingen en hun handelen en in de plaats van het UCCI een orgaan voor informatie en voor ideologische en politieke ondersteuning van de communistische partijen.

Beiden waren van mening dat deze vraagstelling in wezen juist was en dat ze een volledig beeld gaf van de huidige situatie in de internationale arbeidersbeweging. (p. 375)

Korte tijd later hield Dimitrov besprekingen over dit onderwerp met D.S. Manuilski en A.A. Jdanov.

12.05.1941:

Met D.S. Manuilski gediscussieerd over hoe het besluit over het stopzetten van de bezigheden van het UCCI gemotiveerd moest worden. Aan deze omvorming zijn talrijke onduidelijke en moeilijke vraagstukken verbonden.

In het Centraal Comité bij Jdanov. Hebben over de Komintern gesproken.

1. Het besluit moet principieel gemotiveerd zijn omdat we het buitenland en ook onze sovjetcommunisten een steekhoudende verklaring voor zo'n stap moeten geven. De Komintern heeft een grote geschiedenis en plotseling houdt ze op te bestaan en op te treden als een geheel vormend internationaal centrum. In het besluit moet men vooraf met alle mogelijke slagen van de tegenstander rekening houden, bijv. dat het hier zogenaamd om een manoeuvre gaat of dat de communisten het internationalisme en de internationale proletarische revolutie afgezworen zouden hebben. Onze argumentatie moet zo zijn dat ze leidt tot een opleving bij de communistische partijen en niet een grafstemming en onzekerheid tot gevolg heeft.

De ideeën van de communistische internationale zijn in de rijen van de leidende lagen van de arbeidersklasse van de kapitalistische staten diep geworteld. In de huidige fase is het noodzakelijk dat de communistische partijen zich als zelfstandige nationale partijen ontwikkelen. Na een bloeitijd van de nationale communistische beweging in de verschillende landen zal in de volgende fase op vastere en bredere basis opnieuw een internationale communistische organisatie ontstaan. Men moet duidelijk maken dat de opheffing van het UCCI geen afscheid van de internationale proletarische solidariteit betekent. In tegendeel, alleen haar verschijningsvormen en methodes veranderen, zodat de vormen en methodes beter voldoen aan de huidige fase van de internationale arbeidersbeweging.

2. Deze stap moet absoluut serieus en consequent zijn. Men mag niet alleen van kleding verwisselen en al het andere bij het oude laten; dat wil zeggen dat het UCCI weliswaar wordt opgeheven maar dat het feitelijk toch, in een andere vorm, doorgaat als internationaal leidinggevend centrum.

3. Zeer belangrijk is de vraag op wiens initiatief dit gebeurt: op eigen initiatief van de leiding of als voorstel van een aantal communistische partijen. Het laatste is waarschijnlijk beter.

4. De kwestie heeft geen haast; men moet zich niet overhaasten maar eerst alles serieus bediscussiëren en voorbereiden. Drie vragen moeten bediscussieerd worden: a. hoe moet men het principieel motiveren; b. op wiens initiatief moet het besluit genomen worden; c. de erfenis van de Komintern, hoe gaat het verder?

5. In ieder geval kan de communistische beweging met deze stap zijn voordeel doen:

- alle anti-Komintern-allianties verliezen hun bestaansrecht;
- de grote troef van de bourgeoisie valt weg: te weten het verwijt dat de communisten onder een buitenlands centrum zouden vallen en daarmee verraders zouden zijn;
- de communistische partij zal in ieder land haar zelfstandigheid uitbouwen en daardoor in een echte volkspartij van haar land veranderen;
- het lidmaatschap van iedere arbeideractivist van de communistische partij wordt vergemakkelijkt, juist voor degenen die nu geen lid willen worden omdat ze nu van mening zijn dat zij zich hierdoor van hun volk zouden vervreemden. (p. 386).

Zes weken voor de nazi-overval op de Sovjet-Unie was dus, zoals men ziet, de opheffing van de Komintern zo goed als besloten. Het begin van de Vaderlandse Oorlog tegen het fascistische Duitsland bracht begrijpelijkerwijs nu hele andere kwesties op de voorgrond.

Bovendien won de leiding van de communistische partijen door het UCCI onder de volledig veranderde omstandigheden van het bondgenootschap van de Sovjet-Unie met Engeland en de Verenigde Staten voor een zekere tijd nog sterk aan betekenis.

Pas na de grote overwinning van het Rode Leger bij de slag om Stalingrad, waarmee de legers van het fascistische Duitsland definitief richting nederlaag gedwongen werden, vinden we in mei 1943 in Dimitrovs dagboek voor het eerst sinds de fascistische overval op de Sovjet Unie weer een passage die over de opheffing van de Communistische Internationale gaat.

08.05.1943: Vannacht met Manuilski bij Molotov. Hebben gesproken over de toekomst van de Komintern. Zijn tot de conclusie gekomen dat de Komintern als leidend centrum voor de communistische partijen onder de huidige omstandigheden een hinderpaal is voor hun zelfstandige ontwikkeling en voor het vervullen van hun speciale taken. Een document over de opheffing van dit centrum wordt uitgewerkt.

Tussen 8 mei en 22 mei gaat er bijna geen dag voorbij zonder dat er in Dimitrovs dagboek een passage over deze kwestie is opgenomen. Op 11 mei 1943 wordt een door Dimitrov en Manuilski opgestelde ontwerpverklaring van het presidium van het UCCI aan Stalin voorgelegd en stemt hij hiermee in.

Deze ontwerpverklaring werd in het presidium van het UCCI verschillende keren besproken. Op 20 mei werd de definitieve tekst opgesteld en op 21 mei werd deze door het Politiek Bureau van de Communistische Partij van de Sovjet-Unie (CPSU) unaniem aangenomen en op 22 mei 1943 in de *Pravda* gepubliceerd als Mededeling van het presidium van het Uitvoerend Comité van de Communistische Internationale van 15 mei 1943.

Deze luidde als volgt:

De historische rol van de Communistische Internationale die in het jaar 1919 ontstaan was, als resultaat van de politieke ineenstorting van de overweldigende meerderheid van de oude arbeiderspartijen uit de tijd van voor de oorlog, bestond eruit dat zij de leer van het marxisme verdedigde tegen vervlakking en verdraaiing door de opportunistische elementen van de arbeidersbeweging, in een aantal landen het aaneensluiten van de voorhoede van de progressieve arbeiders in echte arbeiderspartijen bevorderde, hen hielp de werkende massa's te mobiliseren voor de verdediging van hun economische en politieke belangen, voor de strijd tegen het fascisme en tegen oorlog die dit fascisme aan het voorbereiden was, en voor de ondersteuning van de Sovjet-Unie als belangrijkste steunpilaar tegen het fascisme. De Communistische Internationale had op tijd de ware betekenis van het anti-Komintern-pact onthuld welk de Hitlerianen gebruikten als werktuig voor de voorbereiding van de oorlog. Ze heeft reeds lang voor de oorlog onvermoeibaar de schandalige ondermijnende activiteiten van de aanhangers van Hitler in andere staten onthuld die zij maskeerden met hun geschreeuw over een vermeende inmenging van de Communistische Internationale in de interne aangelegenheden van deze staten.

Al lang voor de oorlog werd het steeds duidelijker dat de ingewikkeldheid van zowel de binnenlandse als de internationale situatie van de verschillende landen het uitvoeren van de taken van de arbeidersbeweging van ieder afzonderlijk land door de krachten van een of ander internationaal centrum, op onoverkomelijke moeilijkheden zou stuiten. Dit verschil in historische ontwikkeling van de verschillende landen van de wereld, het verschillende karakter, ja zelfs de tegengesteldheid van hun maatschappelijke opbouw, het verschil in niveau en tempo van hun maatschappelijke en politieke ontwikkeling en tenslotte het verschil in de mate van bewustzijn en de mate van organisatie van de arbeiders bepalen ook dat de arbeidersklassen van de afzonderlijke landen voor verschillende taken staan. Het hele verloop van de gebeurtenissen in de afgelopen kwarteeuw en de door de Communistische Internationale opgedane ervaringen hebben duidelijk aangetoond dat de organisatievorm, die door het Eerste Congres van de Communistische Internationale voor de vereniging van de arbeiders gekozen werd en die tegemoetkwam aan de eisen van de beginperiode van de wedergeboorte van de arbeidersbeweging, met de groei van de arbeidersbeweging in de afzonderlijke landen en het complexer worden van hun taken, zichzelf steeds meer overleefde, ja zelfs een hindernis werd voor de verdere versterking van de nationale arbeiderspartijen.

De door de Hitlerianen ontketende wereldoorlog heeft de verschillen in de toestand van de afzonderlijke landen nog verder aangescherpt. De oorlog veroorzaakte een diepe

kloof tussen enerzijds de landen die de steunpilaren van de Hitler-tirannie werden en anderzijds de vrijheidslievende volkeren die in de machtige anti-Hitler-coalitie samengebracht zijn. Terwijl in de landen van het Hitler-blok de hoofdtaak van de arbeiders, werkenden en alle eerlijke mensen eruit bestaat geheel en al aan de nederlaag van dit blok mee te werken door de ondermijning van de hitleriaanse oorlogsmachine van binnenuit en door de omverwerping van de regeringen die schuldig zijn aan de oorlog, is het in de landen van de anti-Hitler-coalitie een heilige plicht van de brede volksmassa's en vooral de progressieve arbeiders om de oorlogsinspanningen van de regeringen van deze landen volledig te ondersteunen, om het Hitler-blok zo snel mogelijk te verpletteren en om de samenwerking van de naties op basis van gelijkgerechtigdheid veilig te stellen. Daarbij mag niet uit het oog verloren worden dat ook afzonderlijke landen die bij anti-Hitler-coalitie zijn aangesloten hun specifieke taken hebben. Zo bestaat bijvoorbeeld in de door de Hitlerianen bezette en de van hun staatkundige onafhankelijkheid beroofde landen de hoofdtaak van de progressieve arbeiders en brede volksmassa's eruit dat ze de gewapende strijd ontplooiën die in de nationale bevrijdingsoorlog tegen Hitler Duitsland overgaat. Tegelijkertijd heeft de bevrijdingsoorlog van de vrijheidslievende volkeren tegen de Hitler-tirannie de breedste volksmassa's in beweging gebracht die zich, ongeacht politieke of religieuze overtuiging, aaneensluiten in de rijen van de machtige anti-Hitler-coalitie en heeft de bevrijdingsoorlog duidelijk getoond dat de wereldwijde opleving en de mobilisering van de massa's voor een snelle overwinning op de vijand door de voorhoede van de arbeidersbeweging in ieder afzonderlijk land het beste en vruchtbaarste in het kader van hun staat verwezenlijkt kan worden.

Reeds het Zevende Wereldcongres van de Communistische Internationale in 1935, dat rekening hield met de veranderingen die zich zowel op internationaal vlak als binnen de arbeidersbeweging voor hadden gedaan en die een grote beweeglijkheid en zelfstandigheid van de afdelingen van de Communistische Internationale noodzakelijk maakten, onderstreepte de noodzaak dat het Uitvoerend Comité van de Communistische Internationale bij de besluitneming over alle vragen van de arbeidersbeweging moest uitgaan van de concrete verhoudingen en bijzonderheden van ieder afzonderlijk land en dat in de regel een onmiddellijk ingrijpen in de interne organisatorische aangelegenheden van de communistische partijen vermeden moest worden.

De Communistische Internationale liet zich door deze overwegingen leiden toen zij van het besluit van de Communistische Partij van de Verenigde Staten van november 1940 over haar terugtrekking uit de rijen van de Communistisch Internationale kennisnam en dit goedkeurde. De communisten die zich laten leiden door de leer van de grondleggers van het marxisme-leninisme waren nooit aanhanger van het overeind houden van achterhaalde organisatievormen; ze hebben altijd de organisatievormen van de arbeidersbeweging en de werkmethoden van deze organisaties ondergeschikt gemaakt aan de onderliggende politieke belangen van de gezamenlijke arbeidersbeweging, aan de bijzonderheden van de concrete historische situatie en aan de taken die direct uit deze situatie voortvloeien. Zij herinneren zich het voorbeeld van de grote Marx die de progressieve arbeiders in de rijen van de Internationale Arbeidersbond samenbracht en

die na het volbrengen van de historische taak van de Eerste Internationale het leggen van een basis voor de ontwikkeling van de arbeiderspartijen in de landen van Europa en Amerika als resultaat van de toegenomen noodzakelijkheid van de oprichting van nationale massale arbeiderspartijen aanstuurde op de opheffing van de Eerste Internationale omdat deze organisatievorm niet meer aan deze noodzaak voldeed.

Uitgaande van bovengenoemde overwegingen en rekening houdend met de groei van de politieke rijpheid van de communistische partijen en van hun leidende kaders in de afzonderlijke landen en ook gezien de omstandigheid dat in het verloop van de huidige oorlog een aantal afdelingen de kwestie over de opheffing van de Communistische Internationale als leidend centrum van de internationale arbeidersbeweging voorstelden, veroorlooft zich het presidium van het Uitvoerend Comité van de Communistische Internationale, aangezien het onder de omstandigheden van de wereldoorlog niet de mogelijkheid heeft het Congres van de Communistische Internationale bijeen te roepen, het volgende voorstel ter goedkeuring voor te leggen aan de afdelingen van de Communistische Internationale:

De Communistische Internationale als leidend centrum van de internationale arbeidersbeweging op te heffen en de afdelingen van de Communistische Internationale te ontslaan van de verplichtingen die uit de statuten en besluiten van het Congres van de Communistische Internationale voortvloeiden.

Het Presidium van het Uitvoerend Comité van de Communistische Internationale roept alle aanhangers van de Communistische Internationale op al hun krachten te concentreren op de volledige ondersteuning van en actieve deelname aan de bevrijdingsoorlog van de volkeren en staten van de anti-Hitler-coalitie voor een zo snel mogelijke verplettering van de doodsvijand van de werkers het Duitse fascisme en zijn bondgenoten en vazallen. Deze verklaring werd naar alle secties van de Komintern gestuurd zodat zij hierover een standpunt konden innemen; zonder uitzondering stemden alle partijen ermee in.

Op datum van 29 mei 1943 noteerde Dimitrov de letterlijke tekst van de instemmende verklaring van de Communistische Partijen van Engeland, Australië en Joegoslavië; daarnaast ook de letterlijke tekst van een interview dat Stalin gaf aan Reuter-correspondent King in Moskou naar aanleiding van de opheffing van de Komintern.

Op 8 juni 1943 kwam het Presidium van het Uitvoerend Comité van de Communistische Internationale samen voor haar laatste bijeenkomst. Dimitrov legde in zijn dagboek het volgende vast:

08.06.1943:

We hebben de laatste zitting van het presidium van het UCCI gehouden.

1. Hebben vastgesteld dat alle afdelingen het voorstel tot opheffing van de Komintern eenstemmig hebben begroet en dat geen enkele afdeling een bezwaar tegen dit voorstel naar voren heeft gebracht.

2. Hebben de opheffing van het Uitvoerend Comité van de Komintern, haar presidium, haar secretariaat alsook de Internationale Controlecommissie uitgeroepen.

10.06.1943: In de *Pravda* is onze mededeling over het besluit van het presidium van 8 juni 1943 gepubliceerd.

Tot zover de notities van Dimitrov in zijn dagboeken met betrekking tot de geschiedenis van de opheffing van de Komintern. Ze laten niets heel van de legende van de plotselinge opheffing van de Communistische Internationale door een eenzijdig besluit van Stalin .

De waarheid is: de aanleiding voor de overweging tot de opheffing werd gegeven door de Amerikaanse wet van oktober 1940 die de Communistische Partij van de Verenigde Staten met een verbod bedreigde als ze nog langer een afdeling van de Komintern zou blijven. De eerste stap tot de opheffing was dan de daaropvolgende losmaking van de Amerikaanse Communistische Partij van de Communistische Internationale. De doorslaggevende reden voor de opheffing van de Komintern waren aan de ene kant de veranderde objectieve omstandigheden onder welke een voortzetting van een centrale leiding het werk van de communistische partijen belemmerde bij hun verdere groei en bij de verdieping van hun band met de werkenden in hun afzonderlijke landen, en aan de andere kant de overtuiging dat de communistische partijen inmiddels uitgegroeid waren tot rijpe marxistisch-leninistische partijen die een leiding vanuit een centrale ook niet langer nodig hadden.

De opheffing kwam tot stand na jarenlang beraad in het presidium van het UCCI en met instemming van alle afdelingen van de Komintern op een correcte democratische wijze. Derhalve was de opheffing van de Komintern op geen enkele manier een breuk met het internationalisme omdat het internationalisme een onlosmakelijk bestanddeel is van iedere werkelijk marxistisch-leninistische partij, los van de organisatorische vorm van hun samenwerking. Zowel door Stalin als door het presidium van het UCCI was er bovendien voor de toekomst uitdrukkelijk aan gedacht om onder opnieuw veranderde omstandigheden ook weer een internationale organisatie van communistische partijen op te zetten in de vorm die tegemoet zou komen aan de dan bestaande verhoudingen.

Als een stap in de richting van zulk een organisatie werd, zoals bekend, in september 1947 op een conferentie in Warschau het Informatiebureau van de Communistische en Arbeiderspartijen (Kominform) opgericht omdat, zoals in het communiqué van de conferentie gezegd werd, de gebrekkige contacten tussen de op de conferentie vertegenwoordigde partijen negatieve verschijnselen veroorzaakt hadden. Als taken van het Informatiebureau werden genoemd: het organiseren van het uitwisselen van ervaringen tussen de partijen en zonodig het coördineren van hun activiteiten op basis van wederzijdse overeenstemming.

Deelnemers aan de conferentie en oprichters van de kortweg Kominform genoemde vereniging waren vertegenwoordigers van regerende communistische partijen van de

Sovjet-Unie, Bulgarije, Joegoslavië, Polen, Roemenië«, Hongarije en twee communistische partijen uit West-Europa: de communistische partij van Frankrijk en Italië

Het Informatiebureau bestond alles bij elkaar 9 jaar. Haar einde verschilde fundamenteel met het einde van de Communistische Internationale. Weliswaar werd naar buiten toe de vorm gehandhaafd: in de informerende mededeling over het stopzetten van de bezigheden van het Informatiebureau van de communistische en arbeiderspartijen werd de opheffing in ieder geval onderbouwd met nieuwe voorwaarden voor de taken van de communistische en arbeiderspartijen en werd gesteld: De Centrale Comit es van de tot het Informatiebureau behorende communistische en arbeiderspartijen hebben over de kwestie van de opdrachten van de Kominform van gedachten gewisseld en erkend dat het door hun in 1947 opgerichte Informatiebureau zijn taken had volbracht; in samenhang daarmee hebben ze met wederzijds goedvinden het besluit genomen de bezigheden van het Informatiebureau en het verschijnen van haar orgaan, de krant *Voor duurzame vrede, voor volksdemocratie* stop te zetten .

Nu stelt zich de vraag: wat is er eigenlijk tussen 14 december 1955 en 17 april 1956 zo fundamenteel veranderd om van het verdedigen van het bestaan van het Informbureau plotseling over te gaan op het standpunt dat haar taken volbracht zouden zijn ?

Op 14 december 1955 hielden Chroesjtsjov en Boelganin in New Delhi gezamenlijk een persconferentie waarop Boelganin het volgende verklaarde:

Vaak stelt men de vraag of men de Kominform niet op de een of an dere manier zou kunnen liquideren. Maar op grond waarvan zouden de communistische partijen eigenlijk af moeten zien van een algemeen geldende vorm van internationaal verkeer en samenwerking? Waarom hebben bijvoorbeeld degenen die de vraag over de liquidatie van de Kominform opwerpen niets tegen de bezigheden van de Socialistische Internationale die de sociaal-democratische partijen verenigt? Waarom is het voor hen natuurlijk en rechtvaardig dat de kapitalisten zich aaneensluiten in internationale monopolies en regelmatig conferenties houden om gezamenlijk hun zaken te regelen, terwijl men van de arbeidersklasse verwacht dat ze afziet van het al door Marx en Engels verkondigde devies der internationale solidariteit dat de elementaire belangen van alle werkenden dekt namelijk: Proletariers aller landen, verenigt u .

Dit was toch een voortreffelijke afpoeiering voor alle Westerse heren die de Kominform, de gebruikelijke term in het Westen voor het Informatiebureau, al lang een doorn in het oog was!

Maar hoe kon dit vier maanden later ineens niet meer gelden? Wat was er dan zo fundamenteel veranderd?

Daar is maar een antwoord op mogelijk. In de tussentijd had het Twintigste Congres van de Communistische Partij van de Sovjet-Unie plaatsgevonden. Dat leidde het keerpunt in waarop men afscheid nam van de leninistische politiek in de strijd tegen het imperialisme met als doel dit te overwinnen en men overstapte op een politiek van verzoening met het

imperialisme, gericht op duurzame vreedzame coëxistentie en samenwerking met datzelfde imperialisme. Een keerpunt waarop de revolutionaire politiek van de onverzoenlijke klassenstrijd in de zin van het Communistische Manifest verliet en zich ging richten op klassenverzoening.

Het Informatiebureau van de communistische en arbeiderspartijen was zo samengesteld dat het een centrum van verzet kon worden tegen het doorzetten van deze ommekeer in de communistische wereldbeweging. De druk die het Informatiebureau ook op de leiding van de Communistische Partij van de Sovjet-Unie uitoefende om de eigen beslissingen met de partners in een collectief overlegorgaan af te stemmen, dat was de als volbracht beschouwde taak; daarom moest het Informatiebureau dan ook verdwijnen! Chroesjtsjov had vrij baan nodig voor zijn, reeds met de verzoening met Tito in juni 1955 en vervolgens met zijn op het Twintigste Congres uitgesproken geheime toespraak toegepaste overrompelingstactiek die andere communistische partijen voor voldongen feiten plaatste en waarbij ze de volgende keuze hadden: de CPSU gehoorzaam volgen of er mee breken! Wat het weigeren van het volgen van de CPSU voor consequenties zou hebben werd iedereen duidelijk in 1960 en daarna in de breuk met Albanië en China. De revisionistische leiding van de CPSU was hier alleen maar toe in staat omdat er geen collectief orgaan van de communistische beweging meer bestond.

Kurt Gossweiler is de meest befaamde historicus van het Duitse fascisme. Hij is ook een specialist van de geschiedenis van het revisionisme in de schoot van de internationale communistische beweging. Hij bezit een eigen website: www.kurt-gossweiler.de

Bovenstaande tekst verscheen oorspronkelijk in *Weisenseer Blätter*, Vierde Trimester 2001. Alle verwijzingen naar het dagboek van Georgi Dimitrov komen uit *Journaux 1933-1943*, uitgegeven in het Duits door Bernhard H. Bayerlein. Uit het Russisch en Bulgaars vertaald door Vladislav Hedeler en Birgit Schievenz, Uitgeverij Aufbau, Berlijn 2000